

سوال

لعنت کردن یا بد گفتن به شرایط چه حکمی دارد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

از ابوهریره - رضی الله عنه - روایت است که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: **الله عزوجل می فرماید: فرزند آدم مرا آزار می دهد، دهر را ناسزا می گوید حال آنکه دهر (زمانه) منم، امر به دست من است و شب و روز را می گردانم** به روایت بخاری (۴۸۲۶) و مسلم (۲۲۴۶) و در روایت مسلم آمده که: **زمانه را بد نگویند، زیرا زمانه همان خداوند است.**

ابن عبدالبر - رحمه الله - می گوید:

رسول الله - صلی الله علیه وسلم - می فرماید: **دهر (زمانه) را بد نگویند:** که با شما چنین می کند زیرا اگر فاعل را بد بگویند بدگویی شما بر الله - عز وجل - واقع می شود چرا که او فاعل همه آن و فاعل اشیاء است و چیزی نیست مگر آنکه الله علی عظیم بخواهد» (الاستذکار: ۲۷ / ۳۱۰).

بنابراین علت نهی از دشنام دادن به زمانه این است که لازمه دشنام دادن یکی از این دو امر است:

یا اینکه معتقد است زمانه ای که به آن دشنام می گویند ذاتا قدرت نفع رساندن و زیان زدن دارد، که در این صورت به خداوند شرک ورزیده و زمانه را شریک او در سود و زیان قرار داده است.

و یا معتقد است که زمانه و خوشی ها و ناخوشی های آن همه از تقدیر الله متعال است که در این صورت دارد به خداوند ناسزا می گویند؛ زیرا الله خالق همه اینهاست.

ابن قیم - رحمه الله - می گوید:

«دشنام دهنده به زمانه ناگزیر یکی از این دو است: یا به الله دشنام می دهد یا به او شرک می ورزد.

اگر معتقد باشد که خود دهر و زمانه همراه با الله فاعل است، او مشرک است. و اگر معتقد باشد که تنها الله فاعل است و

او به فاعل ناسزا می‌گوید، پس در حقیقت الله را ناسزا گفته است» (زاد المعاد: ۲/ ۳۲۴).

با نگاه به این علت، نهی همچنين دشنام دادن به شرایط و اوضاع را شامل می‌شود، زیرا اینها نیز از تقدیر پروردگار تعالی است و خود به خود قدرت نفع و زیان ندارد؛ بنابراین دشنام دادن به آن لازمه‌اش این است که دشنام دهنده معتقد باشد که اینها در ذات خود در زیان رساندن موثر باشند که در این صورت مرتکب شرک شده است و بخشی از ویژگی‌های خداوندی را به شرایط و اوضاع اعطا کرده است.

اما اگر دشنام دهنده و نفرین کننده معتقد باشد که این اوضاع از تصریف و تدبیر خداوند و تقدیر اوست، در این حال او با این کارش به خداوند ناسزا می‌گوید.

هر دو مورد فوق برای عقیده مسلمان خطرناک است و جایز نیست مسلمان از روی قصد چنین بگوید؛ اما اگر چنین حرفی از دهانش پرید باید فوراً از آن توبه کند و خداوند را از شرک یا از گمان ظلم و ستم پاک بدارد.

او باید در هنگام مصیبت به آنکه مستحق ناسزا نیست بد نگوید، بلکه به آداب شرع پایبند بماند که التزام به صبر و ذکر پروردگار است، مانند آنکه بگوید: **انا لله وانا اليه راجعون** چنانکه پروردگار متعال می‌فرماید:

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (۱۵۶) **أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ**
[بقره: ۱۵۶ - ۱۵۷]

(کسانی که چون مصیبتی به آنان برسد می‌گویند ما از آن الله هستیم و به سوی او باز می‌گردیم (۱۵۶) بر آنان درودها و رحمتی از پروردگارشان [است] و آنان هدایت شدگانند).

یا بگوید: **قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ** (الله تقدیر نموده و او هر چه بخواهد می‌کند).

از ابوهریره - رضی الله عنه - روایت است که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «مومن قوی بهتر و نزد الله محبوب‌تر از مومن ضعیف است و در هر کدام خیر است. بر آنچه به سود تو است حریص باش و از الله یاری بخواه و اظهار ناتوانی نکن و اگر مصیبتی به تو رسید نگو اگر چنین کرده بودم چنان می‌شد بلکه بگو: تقدیر الله بود و هر چه بخواهد می‌کند، زیرا اگر در راه کار شیطان می‌گشاید» به روایت مسلم (۲۶۶۴).

برای توضیح بیشتر به پاسخ سوال (9571) و (8621) مراجعه نمایید.

والله اعلم